



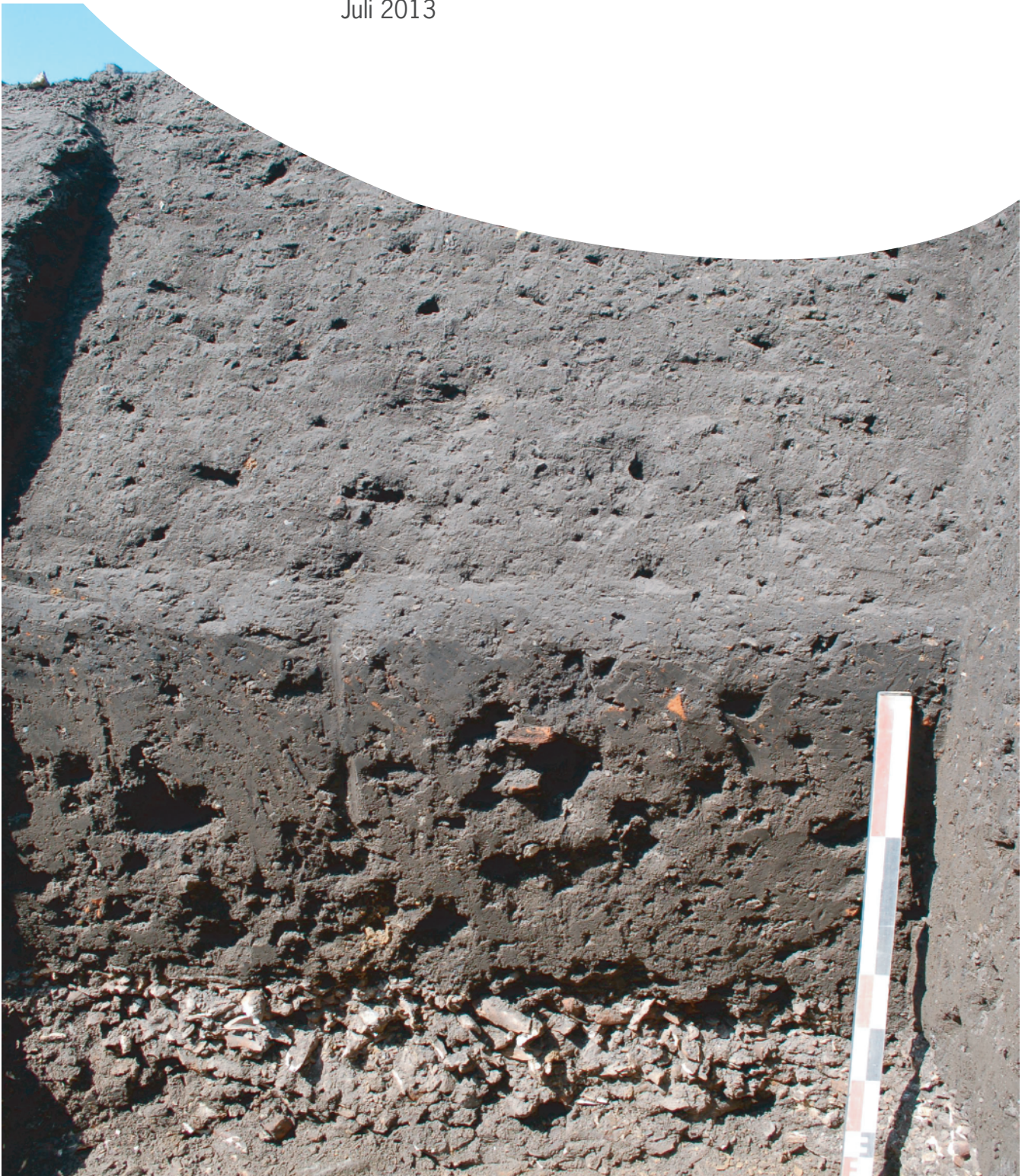
RAPPORT 186

Prospectie met ingreep in de bodem aan de Astridlaan te Tongeren.

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van HANSEN-HARDY bvba.

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau

Patrick Reygel
Juli 2013



ARON-RAPPORT 186

PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM AAN DE ASTRIDLAAN TE TONGEREN

ONDERZOEK UITGEVOERD IN OPDRACHT VAN HANSEN-HARDY BVBA

Patrick Reygel

Sint-Truiden
2013

Opgraving <input type="checkbox"/>	Prospectie <input checked="" type="checkbox"/>
Vergunningsnummer:	2013/151
Naam aanvrager:	Patrick Reygel
Naam site:	Tongeren – Koninksemsteenweg -Astridlaan

Colofon

ARON rapport 186 - Prospectie met ingreep in de bodem aan de Astridlaan te Tongeren

Opdrachtgever:	HANSEN-HARDY bvba
Projectleiding:	Patrick Reygel
Uitvoering veldwerk:	Patrick Reygel & Silke Francis
Auteurs:	Patrick Reygel
Foto's en tekeningen:	ARON bvba (tenzij anders vermeld)
Wettelijk depot:	D/2013/12.651/17

*Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be
Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bvba mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van web-publicatie, druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook.*

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau
Diesterstraat 44, bus 201
3800 Sint-Truiden
www.aron-online.be
info@aron-online.be
tel/fax: 011/72.37.95

© ARON bvba, Archeologisch projectbureau, 2013

Inhoudstafel

Inleiding	1
1. Het onderzoeksgebied.....	1
1.1 Algemene situering.....	1
1.2 Historische achtergrond.....	2
1.2.1 Beknopte historiek van Tongeren	2
1.2.2 Beknopte historiek van het onderzoeksgebied zelf.....	3
1.3 Vroeger archeologisch onderzoek.....	7
2. Het archeologisch onderzoek.....	8
2.1 Doelstelling.....	8
2.2 Verloop.....	8
2.3 Methodiek.....	9
3. Onderzoeksresultaten.....	9
3.1 Bodemopbouw.....	9
3.2 Gaafheid van het terrein.....	9
3.3 De archeologische sporen.....	10
3.3.1 Proefput 1.....	10
3.3.2 Proefput 2.....	10
3.3.3 Proefput 3.....	11
3.4 De vondsten.....	12
Conclusie en aanbevelingen.....	13

Bijlagen

- Bijlage 1: Administratieve gegevens
- Bijlage 2: Lijst met afkortingen
- Bijlage 3: Vergunning
- Bijlage 4: Sporenlijst
- Bijlage 5: Vondstenlijst
- Bijlage 6: Fotolijst
- Bijlage 7: Overzichtsplan
- Bijlage 8: Overzichtsplan met aanduiding IAP opgraving
- Bijlage 9: Proefputten 1, 2 & 3

Inleiding

Naar aanleiding van de geplande uitbreiding aan het rusthuis *De Kleine Kasteeltjes*, gelegen aan de Koninksemsteenweg en de Astridlaan te Tongeren, achtte het *Agentschap Onroerend Erfgoed* een prospectie met ingreep in de bodem noodzakelijk. Dit prospectie-onderzoek werd ingegeven door de ligging van het bouwterrein binnen het tot dusver gekende Romeinse stadsweefsel en door eerdere archeologische vondsten in de onmiddellijke omgeving. Het te ontwikkelen terrein is immers gelegen in het verlengde van archeologische onderzoeken, uitgevoerd in 1971 en 2000, waarbij onder meer bewoningssporen uit de vroeg- tot laat-Romeinse periode werden aangetroffen. Tevens situeert zich volgens de kaart van *Vanvinckenroye* ter hoogte van het onderzoeksgebied de Romeinse baan Bavai-Keulen en ligt de 4^{de} eeuwse stadsmuur in de nabijheid. Gezien de kleine oppervlakte en de vele nabijgelegen gebouwen en nutsleidingen zou het onnuttig zijn om voorafgaand geofysisch onderzoek uit te voeren.

Op basis van bureauonderzoek werden wel 3 zones geselecteerd die in aanmerking kwamen voor een proefputtenonderzoek. Dit onderzoek werd tussen 24 en 26 april 2013 uitgevoerd door *ARON bvba* in opdracht van *Groep DKK*. Uit de resultaten bleek het terrein grotendeels verstoord te zijn tot op grote diepte. Toch bevonden er zich nog resten van Romeinse lagen op grote diepte. Ondermeer in de oostelijke uithoek kwam een laag beenderafval voor, mogelijk een restant van een Romeinse weg.

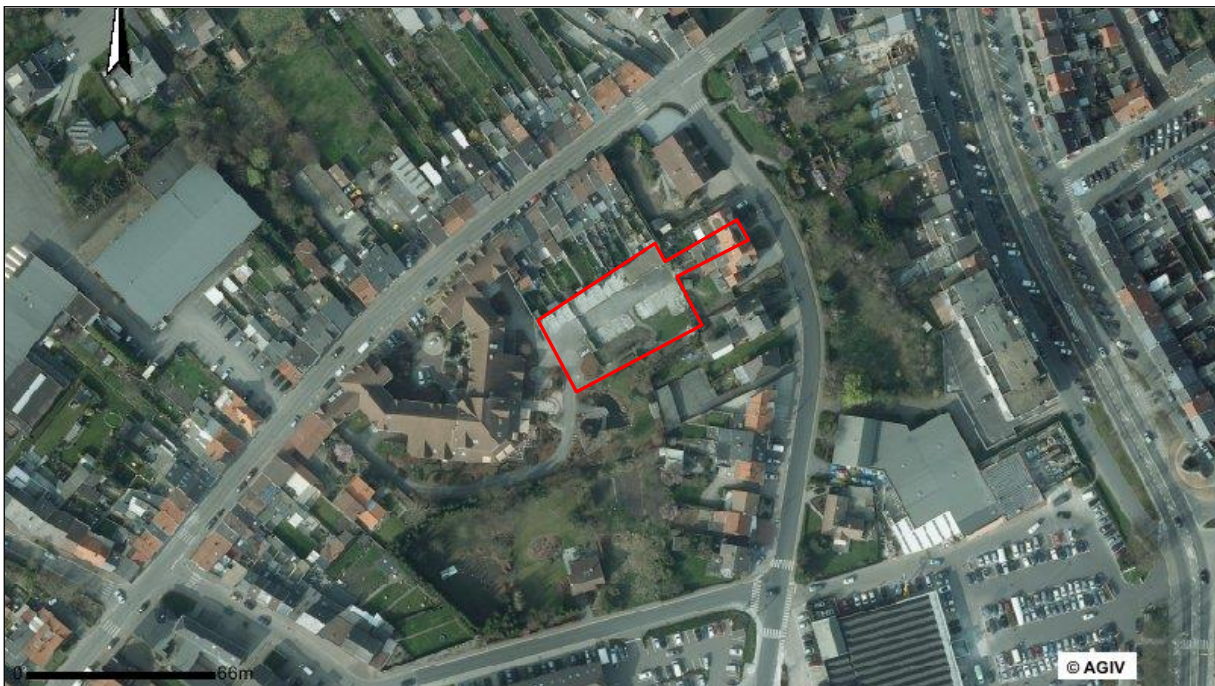


Afb .1: Kaart van België met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: NGI 2001).

1. Het onderzoeksgebied

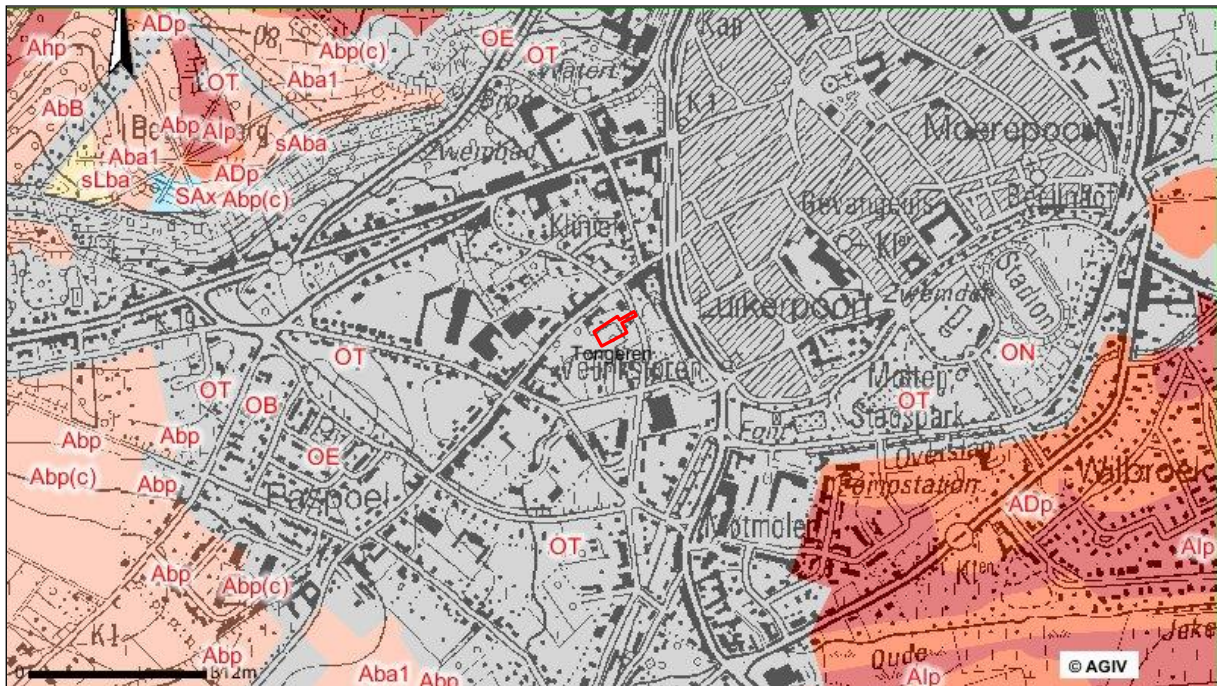
1. 1. Algemene situering.

Het onderzoeksgebied situeert zich net ten westen van het huidige stadscentrum van Tongeren, in de noordoostelijke hoek van de Koninksemsteenweg en de Astridlaan. Het terrein, met kadastrale referentie Afd. 1, sectie D, Percelen 270I en 272v, beslaat een oppervlakte 21 are (Afb. 2).



Afb. 2: Orthofoto met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood). (Bron: AGIV. Schaal 1:2000)

De onderzoekszone die nu dienst doet als parking ligt ongeveer op 93m TAW en heeft een vlak oppervlakte. De huidige gebouwen en kelders die nu op het terrein staan, zullen vervangen worden door serviceflats met een ondergrondse parking en kruipkelder.



Afb. 3: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood). De droge zandgronden zijn in lichtblauw aangeduid; de droge en natte leemgronden in respectievelijk roze en rood (bron: AGIV, Schaal 1:10.000)

Op de bodemkaart staat het terrein aangegeven als verstoord door menselijk ingrijpen. Vanaf 500m ten noorden, zuiden en westen van het onderzoeksterrein zijn droge of natte leembodems aanwezig (Afb. 3, rood en roze). Deze bodems zijn kenmerkend voor de regio.

1.2 Historische achtergrond

1.2.1 Beknopte historiek van Tongeren¹

Ten tijde van *Caesar* wordt de streek rond Tongeren bewoond door een Keltische stam; de *Eburones*. In zijn *'Commentarii de Bello Gallico'* vertelt *Caesar* over een nederlaag van zijn troepen nabij *Atuatuca* in 54 v. Chr. Het XIVe legioen, onder leiding van *Sabinus* en *Cotta*, zou zijn verslagen door de *Eburones* onder leiding van *Ambiorix* en *Catuvolcus*. Lange tijd werd gedebatteerd of het *Atuatuca* van *Caesar*, gelegen ongeveer in het midden van het gebied der *Eburones*, dezelfde plek was als het *Atuatuca Tungrorum*, het huidige Tongeren, uit de Keizertijd. Tegenwoordig wordt aangenomen dat dit niet het geval is.

In 51 v. Chr. richt *Caesar*, na wraaktochten door het gebied, de provincie Gallië in, waardoor alle Keltische stammen in het gebied gaan deel uitmaken van het *Imperium Romanum*.

In 40 v. Chr. wordt de provincie toegewezen aan *Octavianus*, de latere keizer *Augustus*. De nieuwe Provincie *Gallia Belgica* wordt ingedeeld in een aantal *civitates*, waaronder de *Civitas Tungrorum* met als hoofdstad *Atuatuca Tungrorum*, het huidige Tongeren. Omstreeks 17 v. Chr. zijn in het gebied militaire troepen gestationeerd om de steden in te richten. De grote aantrekkingskracht van de troepen op de lokale bevolking maakt dat Tongeren stilaan evolueert naar een echte nederzetting. Een aarden wal met palissade en spitsgracht wordt aangelegd rondom de huizen in hout en leem die geschikt waren volgens het militaire dambordpatroon.

¹ Nouwen R., 1997; Mertens J., 1964; Vanvinckenroye W., 1985; www.tongeren.be.

Reeds ten tijde van *Claudius* wordt het wegennet aangepast, krijgen de straten een eerste kiezellaag en zou te Tongeren een *forum* worden aangelegd.

In 69/70 slaat het noodlot echter toe: de stad wordt verwoest tijdens een opstand van de Bataven onder leiding van *Julius Civilis*. Hiervan getuigen de puinlagen die, tijdens opgravingen, zo goed als overal in de stad worden teruggevonden.

Met *Vespasianus* breekt dan opnieuw een periode van rust aan en wordt de oude stadskern uitgebreid. Thermen, magazijnen en heiligdommen worden gebouwd en een aquaduct voorziet de stad van het nodige water. Als gevolg van een wijziging in de organisatie van de provincies door *Domitianus*, behoort de *Civitates Tungrorum* vanaf het einde van de eerste eeuw n. Chr. tot het grondgebied van de provincie *Germania Inferior*.

Atuatuca Tungrorum staat mee in voor de bevoorrading van de troepen aan de Rijn. Stilaan verkrijgt de stad het statuut van *municipium* en wordt de eerste stenen omwalling (tweede eeuw) opgetrokken. Wanneer Germaanse groepen van over de Rijn op zoek gaan naar een nieuwe thuis in het Romeinse Rijk wordt Tongeren voor de tweede maal verwoest (275-276 n. Chr.). Langzaam aan wordt opnieuw leven in de stad geblazen, maar op een beperkte schaal. Een nieuwe, kortere stenen omwalling wordt in de vierde eeuw omheen de stad aangelegd en anders dan voorheen kent deze nu een echte verdedigingsfunctie. Enkele Germaanse graven met een militair karakter leren ons dat de stad nu ook ondermeer bewoond werd door mensen afkomstig van over de Rijn die ingezet werden in het Romeinse leger.

Met *Diocletianus* volgt alweer een nieuwe administratieve reorganisatie waarbij de oude provincies ingedeeld worden in *dioceses*. De provincie *Germania Inferior*, toen reeds herdoopt als *Germania secunda*, wordt ingedeeld bij de *diocesis Gallia*. Dat het christelijk geloof omtrent deze tijd zijn intrede doet in de stad wordt aangetoond door de christelijke graven die werden aangetroffen in het noordoost grafveld en onder de basiliek. De stad kent ook het statuut van bisschopszetel met de aanwezigheid van Sint-Servatius, de bisschop van de Tungri.

In de 5de eeuw n. Chr. verliest *Atuatuca Tungrorum* zijn positie van administratief en militair centrum aan Maastricht. Welke rol Tongeren heeft gespeeld in de vroege Middeleeuwen is, spijs enzeldzame vondsten uit de Merovingische periode (vijfde - zevende eeuw), niet duidelijk. Het is pas in de daaropvolgende Karolingische tijd dat de stad opnieuw in het licht van de historie treedt met de bouw van een nieuwe kerk en de stichting van een kapittel van kanunniken. Dat alles gebeurde steeds op de plaats van de huidige O.L.V.-kerk in wier omgeving ook de Sint-Maternuskapel en het oude bisschopshuis hadden gestaan. Het centrum van deze kerkelijke aanhorigheden (*monasterium*), eertijds omgeven door een primitieve omheining, zou de kern vormen van de latere stadsontwikkeling. Na afbraak van de Romaanse munsterkerk en de heropbouw van de thans nog bestaande kloostergang, werd in de eerste helft van de 13de eeuw aangevangen met de bouw van de huidige Onze-Lieve-Vrouwebasiliek in Gotische stijl. Vanaf die tijd ontstonden rondom het oude stadscentrum nieuwe handelswijken, verzorgingstehuizen en ambachtelijke kwartieren, die na de aanleg van de 13de eeuwse stadsomwalling uitgebreid werden met verschillende kloosters, enkele parochiekerkjes en een begijnhof.

Tongeren, een van de gegoede steden van het Luikerland, werd in 1677 bijna volledig platgebrand door de troepen van Lodewijk XIV, waarna de stad slechts moeizaam herstelde. Het is pas na 1830 dat er van een werkelijke heropleving kan gesproken worden.

1.2.2 Beknopte historiek van het onderzoeksgebied zelf

Het onderzoeksgebied situeert zich in het centrum van de Romeinse stad. Volgens de kaart van *Vanvinckenroye* (Afb. 6) doorkruist de baan Bavai-Keulen de omgeving van het terrein, en bevindt de 4^{de} eeuwse stadsmuur zich in de onmiddellijke omgeving.

De Romeinse stad Tongeren was aangelegd volgens het principe van het dambordpatroon, waarbij evenwijdige straten elkaar loodrecht kruisten en op die manier woonblokken (*insulae*) vormden. De heirbaan Bavai-Keulen liep ten zuiden de stad van west naar oost, en werd voor het eerst in de regeerperiode van *Claudius* van een verhard wegdek voorzien, net zoals een aantal *cardines en decumani* ten noorden ervan, die samen het dambordraster vormden. De nederzetting uit de Claudische tijd zou dus al een beperkt stratennet hebben

gekend, waarbij een vijf tot zevental kiezels haaks op de heirbaan liepen en een vijftal evenwijdig eraan². Opgravingen aan de Kielenstraat toonden echter aan dat (sommige) straten al in de militaire ontstaansfase van de stad moeten bestaan hebben.³ De aanleg zou echter van sector tot sector kunnen verschild hebben. In de Midden-Keizertijd werd het stratennet verder uitgebreid.

In de vierde eeuw werd ter hoogte van het terrein de tweede stadsmuur aangelegd die met een omtrek van 2.680m slechts een derde van het vroegere stadareaal omgaf. De muur was aan de basis ongeveer 3,30 m dik. De kern van de muur bestond uit vuursteenblokken gevat in een geel gekleurde mortel. Het gemetselde gedeelte rustte op een droge fundering. Het parament bestond uit regelmatig gekapte paramentstenen, overwegend hergebruikt bouwpuin van oudere constructies die met een roze mortel waren aangebracht. De binnenwand is vertikaal; de buitenwand was voorzien van een vooruitspringende voet. Op vrij korte afstand van mekaar, met een tussenruimte variërend tussen de 20 à 30 m, stonden ronde torens met een diameter van ca. 9 m. Deze waren aan de stadszijde voorzien van een smalle toegang. Waar het gedeelte van de tweede eeuwse omwalling in gebruik bleef werden halfronde torens tegen de muur gebouwd. Volgens *Vanvinckenroye* zou enkel het noordelijke en zuidelijke deel van de omwalling van een enkele spitsgracht voorzien zijn.⁴ Het stratennet bleef ook na de bouw van de vierde eeuwse omwalling in zijn vorm behouden: men beperkte zich tot het herstellen en ophogen van de bestaande straten. De late kiezelbeddingen zijn trouwens makkelijk onderscheiden van de oude baanfunderingen die met meer zorg waren afgewerkt. Typisch voor de vierde eeuwse straatbekleding is het aanwenden van grove steenslag en dakpanfragmenten in plaats van fijn Maasgrind.⁵

Hoewel de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van *graaf de Ferraris* (1771-1778, afb. 4), niet erg correct is voor Tongeren, is toch duidelijk zichtbaar dat het onderzoeksgebied buiten de middeleeuwse omwalling lag. Het terrein staat aangegeven als landbouwgrond en de wegen, nu gekend als de Koninksemsteenwweg en Astridlaan, zijn duidelijk zichtbaar.



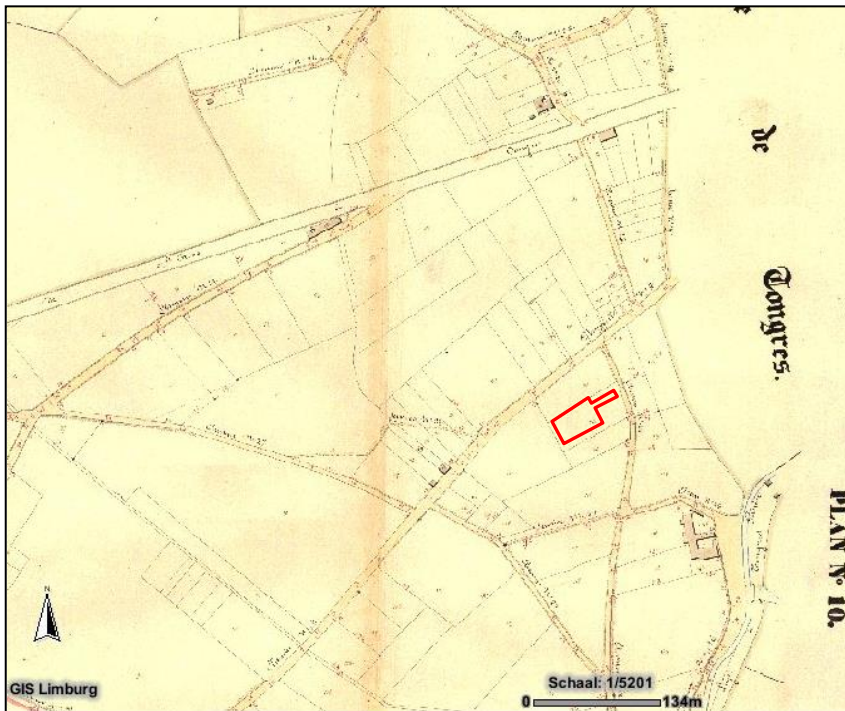
Afb. 4: Detail van de Ferrariskaart 1771-1778, Tongeren 169 met aanduiding van de locatie van het onderzoeksgebied (rood). (Bron: KBR)

² Vanvinckenroye, 1985, p. 36.

³ Vanderhoeven e.a., 1991.

⁴ Vanvinckenroye 1985, p. 65-66; Vanderhoeven & Vynckier 1995, p. 59-61.

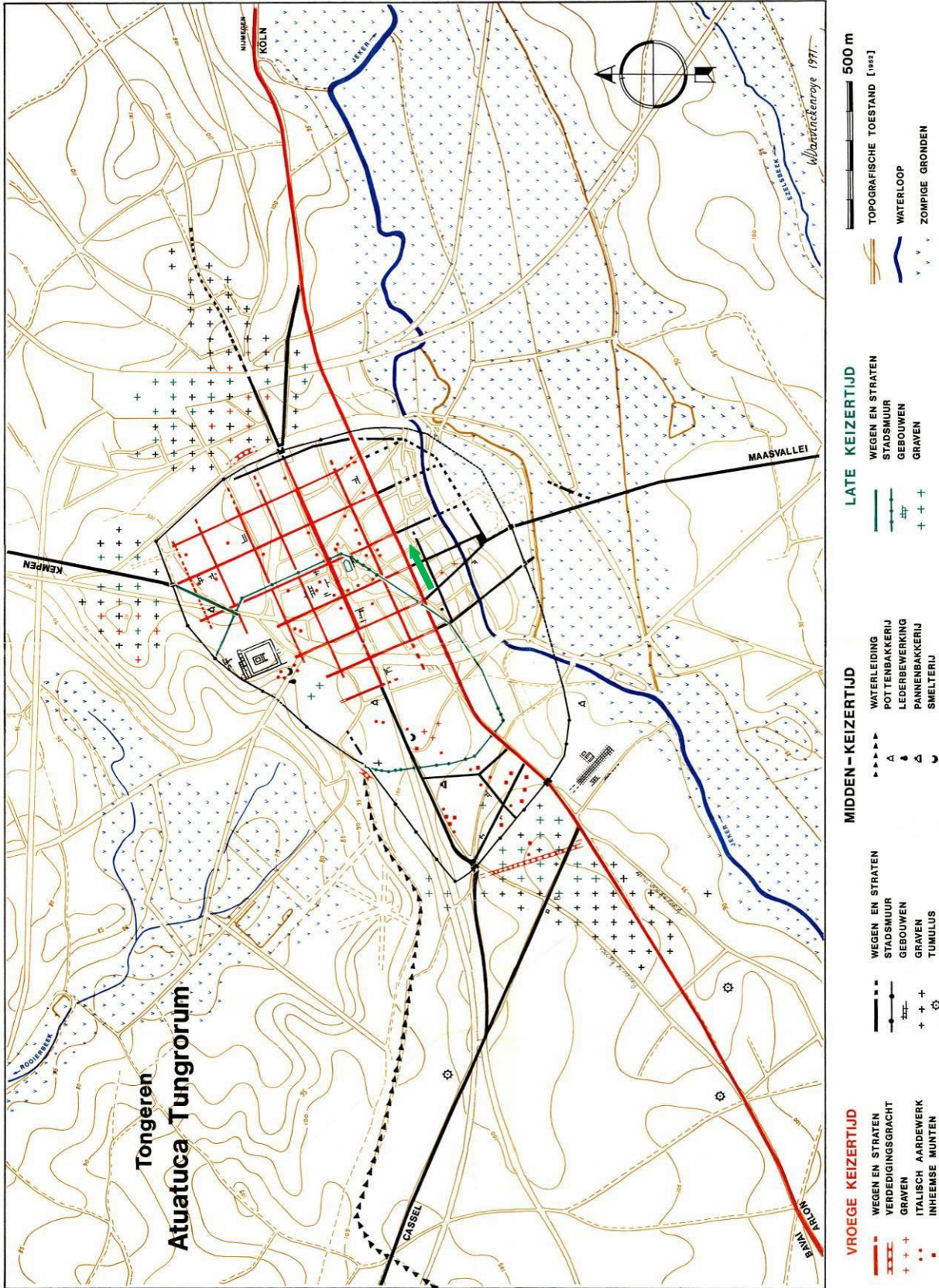
⁵ Vanvinckenroye 1985, p. 67.



Afb. 5: Detail van de atlas van de Buurtwegen (1841), met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood). (Bron: GIS Provincie Limburg)

Ook op de *Atlas van de Buurtwegen* (1841, Afb. 5) zijn het onbebouwd terrein en de wegen goed zichtbaar.

In 2000 werd het huidige rusthuis aangelegd, waarbij het huidige onderzoeksterrein dienst deed als tuin, oprit en garage met kelder. Momenteel wordt een uitbreiding van de bestaande bejaardencampus voorzien. Hiertoe dienen de bestaande garages inclusief de kelders afgebroken te worden. In de plaats komen een ondergrondse garage en een kruipkelder, respectievelijk op -3,55m en op -1,6m onder het huidige oppervlakte.



Afb. 6: Kaart van Romeins Tongeren met aanduiding van het onderzoeksgebied (groene pijl). (Bron: Willy Vanvinckenroye, 1971)

1.3 Eerder archeologisch onderzoek.

Het zou ons te ver leiden om alle vondstmeldingen en klein- en grootschalige (nood)opgravingen die in Tongeren ooit hebben plaatsgevonden te belichten. Daarom zullen hier alleen eerdere vaststellingen en opgravingen worden besproken die van nut kunnen zijn om de situatie op het onderzoeksterrein aan de Astridlaan beter te begrijpen.



Afb. 7: Detail uit de Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van de omliggende vindplaatsen. Het onderzoeksgebied is in rood aangeduid. Schaal 1:5000 (bron: AGIV).

Op het eigenlijke onderzoeksterrein werd nog geen eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd. Op het aansluitende terrein, onder het huidige rusthuis, werden wel al enkele onderzoeken uitgevoerd. Twee kleinere proefonderzoeken in 1913 en 1971 en een grotere opgraving naar aanleiding van de bouw van het rusthuis in 2000 (allen CAI 50416).

Het onderzoek in 1913 vond plaats op toenmalig kadastrummer 272r, in de tuin van Notaris van *Ormelingen*. Hierbij werd bouwpuin en constructieresten gevonden van een mogelijke villa alsook een gracht die naar twee kalkovens liep.⁶

In 1971 werd door het *Provinciaal Gallo-Romeins Museum* een proefonderzoek uitgevoerd op hetzelfde terrein en een aangrenzend perceel (272r en 272m). Aan de noordzijde van het terrein, langs de Romeinse weg Bavai-Keulen, lag het bouwniveau op 1,6 tot 1,8 m diepte. Hier vond men ondermeer funderingsgreppels van een Flavisch gebouw in vakwerk. 65m naar het zuidoosten vond men een V-vormig uitbraakspoor van de 4^{de} eeuwse stadsmuur opgevuld met laat-Romeins puin en een mogelijke verdedigingsgracht. De rest van de zone binnen de muur en de weg bevatte geen verdere sporen maar was op sommige plaatsen diep afgegraven, mogelijk voor leemontginning om *tegulae* te maken. Deze afgraving was opgevuld met Romeins afbraakmateriaal en fragmenten beenderen van runderen en varkens, resten van *mortaria*, kruikamforen, en voorraadpotten. De jongste datering van dit pakket zou begin van de 3^e eeuw zijn. Het onderzoek vond echter geen sporen terug van de ovens en de *villa*. Mogelijk werden de resten van de 4^{de} eeuwse muur foutief herkend in 1913. De beendervulling in de Romeinse leemontginningzone werd door *Vanvinckenroye* in verband gebracht met een beenhouwerij.⁷

Het derde onderzoek, uitgevoerd in 2000 door de toenmalige *I.A.P. Buitendienst Tongeren*, vond plaats onder het huidige hoofdgebouw van het rusthuis.⁸ Tijdens dit onderzoek vond men een waterput, oventjes, uitbraaksporen van meerdere houten constructies uit de 1e eeuw en steenbouwresten uit de 2^{de} eeuw,

⁶ Huybrigts, F. 1914: Bull. Soc. Scient. Litt. Du Limbourg, XXXII, 112-117.

⁷ Vanvinckenroye, W. 1971: Tongeren: onderzoek nabij de IVe-eeuwse stadswal, in: *Archeologie*, 1971-1, 14-15.

⁸ Zie bijlage 7 voor de aanduiding van het toenmalige onderzoeksgebied ten opzichte van het huidige onderzoeksgebied. Met dank aan Geert Vynckier (Agentschap OE Tongeren).

mogelijk in gebruik tot de 3^{de} eeuw. Ook deze sporen bevonden zich op een diepte van ca. 1m50.⁹ Het huidige opgravingsgebied sluit echter niet aan bij het toenmalige onderzoeksgebied.

De nabijgelegen site op het terrein van de *Colruyt*, CAI 52577, bevatte bewoningssporen van de 1^e eeuw gaande tot de 3^{de} eeuw met ondermeer huisplattegronden, kelders, beerkuilen en leemkuilen.

2. Het archeologisch onderzoek

2.1 Doelstelling

De opdracht bestond uit het uitvoeren van een prospectie met ingreep in de bodem. Het doel van dergelijk onderzoek is het opstellen van een rapport dat een ruimtelijke en inhoudelijke analyse maakt van mogelijk aanwezige archeologische resten op het onderzoeksterrein. Op basis van dit eindrapport en in combinatie met de door de bouwheer opgemaakte bouwplannen, kan het terrein al dan niet archeologie-vrij worden verklaard, de inrichting van het terrein eventueel worden bijgestuurd, of kan een onderbouwde selectie van de bedreigde en te onderzoeken zones worden opgemaakt.

Het projectgebied heeft een totale oppervlakte van 20a 89ca. Conform de bijzondere voorwaarden aan de vergunning opgelegd door *Ruimte en Erfgoed Vlaanderen* moet eerst de beschikbare informatie uit de opgravingen van 2000 en 1971 herbekeken worden om te bepalen of een geofysisch onderzoek noodzakelijk is. Verder werd bepaald dat het veldwerk uit minimaal 3 proefputten van 2x2m moet bestaan.

Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- hoeveel niveaus zijn er aanwezig?
- is de zwarte laag hier aanwezig. zijn er niveaus in te onderscheiden en is deze overall even dik?
- indien de zwarte laag aanwezig is, welk voorstel van registratie wordt hier best voor voorzien. m.a.w. welke wetenschappelijke vraagstelling zou hierop uitgevoerd kunnen worden en wat is hiervoor de beste opgravingsstrategie?
- in geval de aanwezigheid van een romeinse weg wordt vastgesteld: hoeveel opgravingsvlakken dienen hierbij aangelegd te worden (hoeveel fases zijn er te onderscheiden)?
- in het geval de aanwezigheid van de stadsmuur wordt vastgesteld: welk deel valt binnen de te verstoren zone en waarbij moet men rekening houden voor een eventuele opgraving?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

Deze resultaten in combinatie met de bureaustudie moeten bepalen of bijkomende proefputten of geofysisch onderzoek aangewezen is.

2.2 Verloop

Voorafgaandelijk aan het onderzoek werd op naam van *Patrick Reygel* een vergunning voor het uitvoeren van een prospectie met ingreep in de bodem bij het *Agentschap Onroerend Erfgoed* aangevraagd. Deze vergunning werd op 27 maart 2013 afgeleverd onder het dossiernummer 2013/151. De vergunning voor het gebruik van een metaaldetector werd afgeleverd onder dossiernummer 2013/151(2) en stond tevens op naam van *Patrick Reygel*.

Het eigenlijke onderzoek, in opdracht van *HANSEN-HARDY bvba*, stond onder leiding van projectverantwoordelijke *Elke Wesemael* en werd tussen 24 en 26 april 2013 uitgevoerd door *Patrick Reygel* en *Silke Francis*. *Grondwerken Gebr. Nijssen* stond in voor de graafwerken en *ARON bvba* voor de digitale opmeting van de aangelegde proefsleuven en de aangetroffen sporen. Op 24 april werd in overleg met *Ingrid Vanderhoydonck (Onroerend Erfgoed)* beslist om buiten de 3 aangelegde proefputten geen bijkomend prospectieonderzoek uit te voeren. Op 24 april bezocht *Alain Vanderhoeven (OE)* de site en op 25 april werden

⁹ CAI 50416 en mondeling contact G. Vynckier en A. Vanderhoeven.

er bodemstalen genomen door *Barbora Wouters* (VUB) in het kader van haar doctoraatsonderzoek naar de micromorfologie van 'zwarte lagen' (Dark Earth¹⁰).

2.3 Methodiek

Voorafgaand aan het onderzoek werd een bureaustudie uitgevoerd en werden de resultaten van de voorgaande onderzoeken (zie 1.3) herbekeken. Hieruit bleek dat er geen directe aansluiting zou zijn tussen de oude opgravingen en de uit te voeren werken. Gezien de verscheidene resultaten (bewoningsporen, leemgroeve, muurresten,...) was het ook onmogelijk om reeds een voorspelling te doen wat er op het terrein aangetroffen zou worden. Na contact met *John Nicholls* (*Target Geophysics*) bleek ook dat een voorafgaand geofysisch onderzoek onnuttig zou zijn omwille van de kleine oppervlakte, de vele nabijgelegen gebouwen en nutsleidingen. Deze vele verstoringen zouden de scan zodanig verstoren dat de resultaten onbruikbaar worden.

Het eigenlijke veldwerk bestond uit de aanleg van 3 proefputten waarvan de locatie voorafgaand werd meegedeeld aan *Ingrid Vanderhoydonck* (Erfgoedconsulent), opdrachtgever *HANSEN-HARDY bvba* en vertegenwoordiger van de eigenaar, *P. Van Hoof*.

De proefputten hadden allen een grootte van 2,5m op 3m, met een diepte van minimaal 2m40. De locaties en dieptes van de putten werden bepaald aan de hand van de verstoring op het terrein (kelders), de toekomstige bouwplannen (locatie van de ondergronds parking) en veiligheid van de huidige bewoners en archeologen. De locaties werden digitaal opgemeten en van alle proefputten werden minimaal twee profielen manueel opgeschoond, gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1/20. Eventuele vondsten en monsters werden ingezameld en er werden 4 boringen gezet.

Bij de uitwerking van het onderzoek werd een databank opgesteld met vondsten, fotolijst en sporenljst. De veldtekeningen zijn eveneens gedigitaliseerd. Het terrein werd ook onderzocht met een metaaldetector.

3. Onderzoekresultaten

3.1 Bodemopbouw

Zoals op de bodemkaart staat aangegeven was het terrein verstoord door menselijk ingrijpen. De moederbodem, geeloranje leem, kon in proefput 2 worden waargenomen op 2m20 diepte en in proefput 3 op 3m20. In proefput 1 werd de moederbodem bereikt via boringen. Gezien de grote diepte was duidelijk dat hier in het verleden reeds veel van de originele moederbodem was afgegraven.

3.2 Gaafheid van het terrein

Dankzij de gekozen locaties bevonden er zich geen fundamenten of kelders van de garages in de proefputten. Wel bleek een groot deel van de bovenlaag recent te zijn verstoord. Proefput 1 en 3 bevatten tot 3m diep recente lagen en proefput 2 was verstoord tot 1m30 diepte. Deze verstoring bestond uit recente stabilisé-lagen en dikke pakketten grond vermengd met recent materiaal.

Afb. 8: Zuidwest profiel van proefput 1 met de verschillende verstoringslagen over de volledige diepte.



¹⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Dark_earth

3.3 De archeologische sporen

Tijdens het onderzoek werden slechts enkele sporen aangetroffen. Deze worden hieronder per proefput besproken (Zie bijlages 7 en 8).

3.3.1 Proefput 1

Proefput 1 (Afb. 8) bevond zich in het midden van het terrein, op 1m afstand van een oude kelder. De put, met een diepte van 2m90 had een noordoost-zuidwest oriëntatie, waarbij de noordoostwand gebruikt werd als trap op er in te geraken. De overige 3 profielen en de bodem van de put toonden over de volledige diepte verschillende lagen (S1 t.e.m. S5 en S7) die allen als recent kunnen beschouwd worden omwille van hun bijmenging met ondermeer baksteen, leisteen en steenkool. Deze conclusie werd ook bevestigd door A. Vanderhoeven.

In het onderste vlak werden 2 boringen gezet waarbij er op een diepte van 3m40 een zwartgrijze laag (S6) aangetroffen werd die zeer rijk was aan houtskool en kalk¹¹. Deze laag wordt wel als Romeins beschouwd omwille van de aanwezigheid van een *Terra Sigillata* fragment (*Dragendorff 45*), een deel van een *mortarium*, te dateren tussen 170 en 230 nC. Onder S6 bevonden zich de moederbodem (leem) op een diepte van 4m30. De recente ophogingslagen zijn waarschijnlijk het resultaat van de bouwwerken in 2000 of nog eerder. De romeinse laag zou tot een oude kuil kunnen behoren of mogelijks een opvulling van de oude leemgroeve.



Afb. 9: boring 4 in proefput 1 met achtereenvolgens S5 (recent), S6 (donkere, Romeinse laag) en de moederbodem.

3.3.2 Proefput 2

Proefput 2 is aan de oostzijde van het terrein gelegen, op 1m afstand van de noordoostelijke terreingrens. De put had een diepte van 2m20 en een gelijkaardige oriëntatie als proefput 1. In deze put werd echter de zuidwestkant gebruikt als trap naar de bodem. Ook deze put bevatte een dik pakket verstoringslagen (S8A en 8B) die vermengd waren met recent materiaal (o.a. fragmenten MDF houtplaten). Onder dit pakket, op een diepte van 1m30, begon een 50cm dik donkergrijs leempakket (S9) vermengd met spikkels houtskool, steen en kalkspikkels. Dit pakket zou mogelijk een stuk zwarte laag kunnen zijn waarvan de bovenkant werd afgetopt. *Barbora Wouters* (VUB) nam tijdens het onderzoek verschillende stalen over de volledige lengte van laag 9 om de zwarte laag te bemonsteren. De resultaten hiervan zijn echter nog onbekend. Onder laag 9 bevond zich een dik beenderpakket (S10, V5M), voornamelijk rund en varken, dat sterk gefragmenteerd was en over de volledige oppervlakte van de put lag.



Afb. 10: Proefput 2 met bovenaan de verstoorte laag, vervolgens de donkerdere zwarte laag en onderaan de beenderlaag.

¹¹ Monster 2M.

Het beenderpakket, dat op de moederbodem gelegen was, had een dikte van 40cm en werd dunner naar de oostelijke hoek toe. In de westelijke hoek bevond er zich een laag van kleinere silex en grijze mortel (S10b) onder de beenderlaag.

Volgens A. Vanderhoeven zou de beenderlaag mogelijk een Romeinse weg kunnen zijn, gezien zijn ligging in de moederbodem, het dunner wordend uiteinde in het oosten en de silexlaag in het westen die als fundering kon dienen. Deze weg zou bijgevolg een noord-zuid oriëntatie moeten hebben.

Gezien de eerdere vermelding van een beenderlaag tijdens het onderzoek uit 1971, is het ook mogelijk dat we in deze proefput te maken hebben met de Romeinse leemgroeve, opgevuld met slachtafval van een Romeinse beenhouwerij. In ieder geval kunnen we besluiten dat het hier om een Romeinse laag gaat.

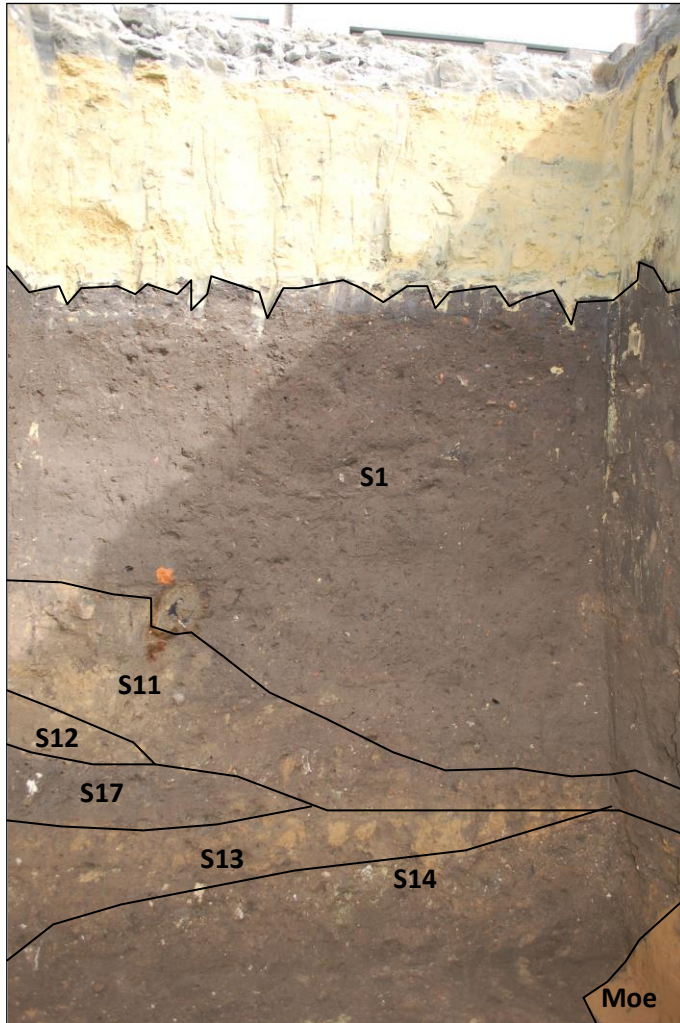
In de moederbodem werd een boring gezet (B2) om te verifiëren dat het zeker niet om een leempakket ging, hetgeen niet het geval bleek.



Afb. 11: Detail van de beenderlaag (S10) gelegen tussen zwarte laag (S9) en de moederbodem.

3.3.3 Proefput 3

De laatste proefput was gelegen in de noordelijke hoek, op 2m van de garages en had een diepte van 3m25. Net als de andere proefputten was het bovenste deel van de proefput verstoord met recente lagen (S1, S11, S12, S16 en S17), tot een diepte van 2m80. Hieronder bevonden zich lagen van een Romeinse kuil (S13, S14 en S15). De bruinige leemlagen bevatte veel restjes kalk, mortel, houtskool en stukjes silex. Gezien de kleine oppervlakte van de put was het moeilijk de grootte van de kuil te bepalen. Onderaan in laag S15 kon wel een fragment Tongers Aardewerk gevonden worden, te dateren tussen 50 nC. en 320/330 nC. Verder werd in laag S15 een fragment van een hoge *Terra Rubra* beker gevonden, afgeboord met kerfbandstrook. Deze valt te dateren tussen 10 vC. En 150 nC. Onder laag S15 begon de moederbodem op een diepte van 3m70.



Afb. 12: Proefput 3 met bovenaan de verstoringen (S1, 11, 12 en 17), gevolgd door lagen 13 en 14 van een Romeinse kuil die de moederbodem doorsnijden.

3.4 De archeologische vondsten

Tijdens het onderzoek werden slechts enkele vondsten gedaan. 6 objecten werden gevonden via metaaldetectie en prospectie in de grondhopen nadat de proefputten werden aangelegd: 3 onbekende objecten, 1 recent muntje, 1 middeleeuws muntje en een scherp steengoed. In de boring van proefput 1, Laag S6, werd een randje van glas en een *Sigillata* fragment (*Dragendorff* 45) van een *mortarium* gevonden, te dateren tussen 170 en 230nC. In laag S15 van proefput 3 werden 2 scherven gevonden, een fragment Tongers aardewerk, te dateren tussen 50 nC. en 320/330 nC en een fragment van een hoge *Terra Rubra* beker afgeboord met kerfbandstrook, te dateren tussen 10 vC. En 150 nC.

Laat S9 werd bemonsterd voor verder onderzoek, net als laag 6. Van het beenderpakket, S10, werd een zone van 0,5m² en 10cm dik ingezameld en uitgezeefd tot op een maaswijdte van 2mm. Het botmateriaal hiervan bevindt zich momenteel bij het *Agentschap OE Tongeren* voor eventueel verder onderzoek.

Conclusie en aanbevelingen

Tussen 24 en 26 april 2013 werd door *ARON bvba* een prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd aan de Astridlaan te Tongeren. Tijdens het onderzoek werd getracht om op volgende onderzoeksvragen een antwoord te geven:

- *zijn er sporen aanwezig?*
Naast de recente verstoringlagen werden er in totaal 7 archeologische lagen/sporen gevonden.
- *zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*
Deze sporen zijn allen antropogeen.
- *hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*
De bewaringstoestand van de lagen valt moeilijk te bepalen gezien hun volledige omtrek niet bepaald kon worden. Algemeen gezien zijn de zichtbare delen goed bewaard.
- *maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
Enkel lagen S10 en S10b zouden mogelijk tot een Romeinse weg of vulling van een Romeinse leemgroeve kunnen behoren. Ondanks dat er geen dateerbare vondsten in de laag gevonden werden, kunnen we ze toch als Romeins beschouwen, gezien de vergelijkbare structuur gevonden door het Provinciaal Gallo-Romeins museum in 1971.
- *behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
Gezien de weinige vonden is het onmogelijk om alle lagen te dateren. De onderste lagen zichtbaar in proefput 3 bevatte aardewerk te dateren tussen 50 nC. - 320/330 nC. en 10 vC. - 150 nC. Indien de beenderlaag S10 overeenkomt met de vondsten uit 1971 dan dateert deze uit het begin van de 3^e eeuw.
- *hoeveel niveaus zijn er aanwezig?*
Enkel in proefput 2 kan een onderscheid gemaakt worden tussen een Romeins niveau (S10) en een laat-Romeins/vroeg-Middeleeuws niveau (S9).
- *is de zwarte laag hier aanwezig. zijn er niveaus in te onderscheiden en is deze overal even dik?*
De zwarte laag is enkel aanwezig in proefput 2. Deze had overal een dikte van ca. 50cm en was vrij egaal van vulling. Er konden dus geen niveaus onderscheiden worden.
- *indien de zwarte laag aanwezig is, welk voorstel van registratie wordt hier best voor voorzien. m.a.w. welke wetenschappelijke vraagstelling zou hierop uitgevoerd kunnen worden en wat is hiervoor de beste opgravingsstrategie?*
Gezien er geen vondsten werden gedaan binnen deze laag kon deze niet gedateerd worden. *Barbora Wouters (VUB)* heeft stalen genomen over het volledige profiel om de laag te bemonsteren en verder te onderzoeken in het kader van doctoraatsonderzoek. Gezien de zwarte laag geen gelaagdheid vertoont, kan deze enkel onderzocht worden met arbitraire verdiepingen om zo de vulling per diepte te vergelijken. Het is ook niet duidelijk in welke mate de laag zich uitstrekt over het onderzoeksgebied. Dit kan wel onderzocht worden bij de opvolging van de werken. Verder lijkt het niet nuttig om de volledige oppervlakte laagsgewijs af te graven. Indien de zone klein genoeg is kan een oppervlakte van 1m² ingezameld en uitgezeefd worden per diepte van 10cm. Indien de oppervlakte van de laag vrij groot blijkt, kunnen er 4 kleine zones van 0,5m² ingezameld en uitgezeefd worden.
- *in geval de aanwezigheid van een romeinse weg wordt vastgesteld: hoeveel opgravingsvlakken dienen hierbij aangelegd te worden (hoeveel fases zijn er te onderscheiden)?*
De Romeinse weg Bavai-Keulen is niet gelegen binnen het onderzoeksterrein. Indien het beenderpakket ook een Romeinse weg is, dan werd deze in 1 vlak onderzocht gezien hij maar uit één fase bestaat. Een deel van dit pakket werd ingezameld en ter beschikking gesteld voor verder onderzoek. Ook bij verder onderzoek lijkt het nuttig om hier één vlak te voorzien. Eventueel kan wel gekeken worden naar de silexlaag die zich onder de beenderen bevindt.

- *in het geval de aanwezigheid van de stadsmuur wordt vastgesteld: welk deel valt binnen de te verstoren zone en waarbij moet men rekening houden voor een eventuele opgraving?*
De stadsmuur werd bij het onderzoek niet aangetroffen.
- *welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?*
De zone waar een kruipkelder¹² komt, bevindt zich volledig in verstoord grond. De sporen in de proefputten 1, 2 en 3, gelegen in de zone van de toekomstige kelder¹³, bevinden zich allen minder diep dan de verstoringsdiepte van -3,55m. Deze zone moet dus verder worden opgevolgd.

Op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek wordt voor het onderzoeksgebied een beperkt vervolgonderzoek geadviseerd waarbij de werken worden opgevolgd en eventueel tot een opgraving wordt overgegaan ter hoogte van de toekomstige parkeergarage. Uit de proefputten blijkt dat het terrein tot op grote diepe verstoord is. Toch bevinden er zich onder deze verstoring nog intacte Romeinse lagen, mogelijk de onderkant van kuilen of de opvulling van een grote leemwinningsgroeve. Vooral in het oostelijke uiteinde, ter hoogte van proefput 2, is de verstoring gering en werden sporen aangetroffen van een Romeins beenderpakket en Laat-Romeinse zwarte laag.

Wij stellen voor dat de werken worden opgevolgd tijdens het afgraven van de verstoringslagen tot de intacte lagen bereikt worden. Indien het gaat om onderkanten van zeer diepe kuilen, dan kunnen deze geregistreerd worden en gecoupeerd tot op de maximale verstoringsdiepte. Bij het opvolgen van de oostelijke zone moet vooral aandacht besteed worden aan het bereiken van de zwarte laag. Indien deze bereikt wordt, kan getracht worden om de oppervlakte grens hiervan te bepalen. Indien de zone klein genoeg is kan een oppervlakte van 1m² ingezameld en uitgezeefd worden per diepte van 10cm. Indien de oppervlakte van de laag vrij groot blijkt, kunnen er 4 kleine zones van 0,5m² ingezameld en uitgezeefd worden. De rest van de zwarte laag kan in zijn geheel onderzocht en afgegraven worden. Ook van het hieronder liggende beenderpakket zou de uitgestrektheid moeten bepaald worden of de richting indien het werkelijk om een weg gaat. Verder moet gezocht worden naar vondsten die deze laag eventueel kunnen dateren. Indien nodig kan nogmaals een zone van het beenderpakket worden ingezameld en uitgezeefd. De rest kan in zijn geheel worden opgegraven waarbij wel de nodige aandacht besteed dient te worden aan de silexlaag die zich onder de beenderlaag bevindt gezien deze mogelijk een restant is van de fundering van de Romeinse weg.

Bovenstaande aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegd gezag zijnde de afdeling *Onroerend Erfgoed* van het *Agentschap Ruimtelijke Ordening*. Een definitieve beslissing tot het al of niet uitvoeren van een vervolgonderzoek ligt dan ook bij dit bevoegd gezag.

Indien U nog vragen heeft, kan u steeds contact opnemen met de bevoegde erfgoedconsulente van *Ruimte en Erfgoed Limburg*, *Ingrid Vanderhoydonck*.

Ruimte en Erfgoed Limburg
Vlaams Administratief Centrum
t.a.v. Ingrid Vanderhoydonck
Koningin Astridlaan 50 bus 1
3500 Hasselt
tel. 011/74.21.18
gsm 0473/943.928
Ingrid.vanderhoydonck@rwo.vlaanderen.be

¹² Zie bijlage 7.

¹³ Zie bijlage 7.

Bijlagen:

- 1. Administratieve gegevens**
- 2. Lijst met afkortingen**
- 3. Vergunning**
- 4. Sporenlijst**
- 5. Vondstenlijst**
- 6. Fotolijst**
- 7. Overzichtsplan**
- 8. Overzichtsplan met aanduiding IAP opgraving**
- 9. proefputten 1, 2 en 3**

Projectcode:	TO-13-WIJ
Vindplaatsnaam	Tongeren Koninksemsteenweg - Astridlaan
Opdrachtgever:	Hansen – Hardy Bvba Hooilingenstraat 84 3730 Hoeselt
Opdrachtgevende overheid:	Onroerend Erfgoed
Uitvoerder:	ARON bvba
Vergunninghouder:	Patrick Reygel
Dossiernummer vergunning:	2013/151
Begin vergunning:	15 april 2013
Einde vergunning:	Einde der werken
Aard van het onderzoek:	Prospectie met ingreep in de bodem
Begindatum onderzoek:	24 april 2013
Einddatum onderzoek:	26 april 2013
Provincie:	Limburg
Gemeente:	Tongeren
Deelgemeente:	/
Adres:	Astridlaan
Kadastrale gegevens:	Afdeling 1 sectie D, percelen 270L en 270V
Coördinaten:	X: 163500 Y: 226900
Totale oppervlakte:	21a
Te onderzoeken:	3 proefputten van min. 2 op 2m
Onderzochte oppervlakte:	3 proefputten van min. 3 op 2m
Bodem:	Verstoord door menselijk ingrijpen
Archeologisch depot:	Depot grondeigenaar: Kleine Kasteeltjesweg 1 te 2960 Brecht



Afb: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV).

Bijzondere voorwaarden:	Bijzondere voorwaarden bij vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Tongeren, Astridlaan
Omschrijving van de archeologische verwachtingen:	In het onderzoeksgebied is niet eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd maar het is gelegen nabij de archeologische site CAI 50416, alwaar vroeg tot laat-Romeinse sporen gevonden werden.
Wetenschappelijke vraagstelling m.b.t. het onderzoeksgebied:	Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden: - zijn er sporen aanwezig? - zijn de sporen natuurlijk of antropogeen? - hoe is de bewaringstoestand van de sporen? - maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren? - behoren de sporen tot één of meerdere periodes? - hoeveel niveaus zijn er aanwezig? - is de zwarte laag hier aanwezig. zijn er niveaus in te onderscheiden en is deze overal even dik? - indien de zwarte laag aanwezig is, welk voorstel van registratie wordt hier best voor voorzien. m.a.w. welke wetenschappelijke vraagstelling zou hierop uitgevoerd kunnen worden en wat is hiervoor de beste opgravingsstrategie? - in geval de aanwezigheid van een Romeinse weg wordt vastgesteld: hoeveel opgravingsvlakken dienen hierbij aangelegd te worden (hoeveel fases zijn er te onderscheiden)? - in het geval de aanwezigheid van de stadsmuur wordt vastgesteld: welk deel valt binnen de te verstoren zone en waarbij moet men rekening houden voor een eventuele opgraving? - welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
Geplande werkzaamheden:	Uitbreiding van rusthuis met ondergrondse parking
Eventuele randvoorwaarden:	Conform de bijzondere voorwaarden

Kleur:

Blauw	BL
Bruin	BR
Donker (kleur)	DO
Geel	GE
Gevlekt	VL
Grijs	GR
Groen	GRO
Leemkleurig	LE
Licht (kleur)	LI
Mergelkleur	ME
Oranje	OR
Paars	PA
Roest(kleurig)	ROE
Rood	RO
Wit	WI
Zwart	ZW

Samenstelling:

Baksteen	Ba
Breuksteen	Bs
Grind	Gr
Hout	Ho
Houtskool	Hk
Kalk	Ka
Kalksteen	Ks
Kei	Kei
Kiezel	Kz
Klei	Kl
Leem	Le
Leisteen	Lei
Mergel	Me
Moederbodem	Moe
Mortel	Mo
Natuursteen	Ns
Dakpan	Dp
Silex	Si
Slak	Sl
Steenkool	Sk
Verbrand	Vb
Zand	Za
Zandsteen	Zs
Zavel	Zv
IJzeroxide	Fe
Fosfaat (groene band)	Ff
Mangaan	Mn

Hoeveelheid:

Zeer weinig	zw
Weinig	w
Matig	m
Veel	v
Zeer veel	zv

Periodes:

Bronstijd	BRONS
- Vroege Bronstijd	BRONSV
- Midden Bronstijd	BRONSM
- Late Bronstijd	BRONSL
IJzertijd	IJZ
- Vroege IJzertijd	IJZV
- Midden IJzertijd	IJZM
- Late IJzertijd	IJZL
Romeins	ROM
- Vroeg Romeins	ROMV
- Midden Romeins	ROMM
- Laat Romeins	ROML
Middeleeuwen	MID
- Vroege Middeleeuwen	MIDV
- Volle Middeleeuwen	MIDH
- Late Middeleeuwen	MIDL
- Post Middeleeuwen	MIDP

Materiaal categorie:

Glas	GL
Keramik	AW
Metaal	MET
Mortel	MOR
Organisch	ORG
Pleisterwerk	PLW
Terracotta	TC
Steen	ST

Aardewerk:

Dikwandig (ROM)	DW
Dikwandig amfoor (ROM)	AM
Dikwandig dolium (ROM)	DO
Dikwandig wrijfschaal (ROM)	MO
Gebronsd (ROM)	GB
Geglazuurd (MID)	+ GL
Geverfd (ROM)	GV
Gladwandig (ROM)	GW
Grijsbakkend (MID)	GRIJS
Handgevormd	HA
Kurkwaar	KU
Maaslands witbakkend (MID)	MAASL
Maaslands roodbakkend (MID)	MAASL2
Pompejaans rood (ROM)	PR
Porselein	PORS
Protosteengoed (MID)	PSTG
Roodbakkend (MID)	ROOD
Roodbeschilderd (MID)	RBES
Ruwwandig (ROM)	RW
Steengoed (MID)	STG
Terra nigra (ROM)	TN
Terra rubra (ROM)	TR
Terra sigillata (ROM)	TS
Waaslands (ROM)	WGR
Waaslands rood (ROM)	WRD
Witbakkend (MIDP)	WIT



AANGETEKEND

ARON BVBA
T.a.v.: Elke WESEMAEL
T.a.v.: Patrick REYGEL

Diesterstraet 44 bus 201
3800 SINT-TRUIDEN

uw bericht van
27 maart 2013

uw kenmerk

ons kenmerk
2013/151

bijlagen
1

vragen naar / e-mail
werner.wouters@rwo.vlaanderen.be

telefoonnummer
+32 2 553 16 39

datum
10 MAART 2013

betreft: **Vergunning voor het uitvoeren van een archeologische prospectie met ingreep in de bodem te TONGEREN, Koninksemsteenweg-Astridlaan (dossiernummer 2013/151)**

Geachte heer,
Geachte mevrouw,

Onroerend Erfgoed heeft bovenvermelde vergunningsaanvraag ontvangen op 29 maart 2013.

Volgens artikel 15 § 5 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006 en 1 april 2011, beschikt Onroerend Erfgoed, vanaf de datum van ontvangst van het volledige aanvraagdossier, over een termijn van 90 dagen om de vergunning te verlenen of te weigeren. Deze termijn kan verlengd worden met 30 dagen wanneer het agentschap het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen wenst in te winnen.

INLEIDING

De aanvraag heeft betrekking op een terrein gelegen in de gemeente **TONGEREN** met adres **Koninksemsteenweg-Astridlaan**, kadastraal gekend als **afdeling 1, sectie D, percelen 270L en 270V**. Het aangevraagde onderzoek betreft een archeologische prospectie met ingreep in de bodem en zal uitgevoerd worden tussen **15 APRIL 2013** en **HET EINDE DER WERKEN**.





AANGETEKEND

ARON BVBA
T.a.v.: Elke WESEMAEL
T.a.v.: Patrick REYGEL

Diestersstraat 44 bus 201
3800 SINT-TRUIDEN

uw bericht van
27 maart 2013

uw kenmerk

ons kenmerk
2013/151(2)

bijlagen

vragen naar / e-mail

werner.wouters@rwo.vlaanderen.be

telefoonnummer

+32 2 553 16 39

datum

10 MAART 2013

betreft: **Vergunning voor het uitvoeren van een archeologische controle met een metaaldetector te TONGEREN, Koninksemsteenweg-Astridlaan (dossiernummer 2013/151(2))**

Geachte heer,
Geachte mevrouw,

Onroerend Erfgoed heeft bovenvermelde vergunningsaanvraag ontvangen op 29 maart 2013.

Volgens art 19 § 4 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006 en 1 april 2011, beschikt Onroerend Erfgoed vanaf de datum van ontvangst van het volledige aanvraagdossier over een termijn van 90 dagen om de vergunning te verlenen of te weigeren.

INLEIDING

De aanvraag heeft betrekking op een terrein gelegen in de gemeente **TONGEREN** met adres **Koninksemsteenweg-Astridlaan**, kadastraal gekend als **afdeling 1, sectie D, percelen 270L en 270V**. Het aangevraagde onderzoek betreft het gebruik van een metaaldetector om archeologische monumenten op te sporen en te verzamelen en zal uitgevoerd worden tussen **15 APRIL 2013** en **HET EINDE DER WERKEN**.

ONDERZOEK EN AFWEGING

In artikel 9 van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij decreet van 10 maart 2006, staat: *Het is verboden om zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van het agentschap detectoren, inzonderheid metaaldetectoren, te gebruiken om archeologische monumenten op te sporen en te verzamelen.*



Spoornr	Laag	Werkput	Vlak	Gecoupeerd	Soort	Beschrijving	Vorm	Afmetingen (L x B x D (m))	Kleur	Samenstelling	Oriëntatie	Begin	Einde	Relaties	Opmerking
1	1	1	1	ONWAAR	Laag	Recente laag	/	/	ZWDOBR	Le + Sk, Hk, Ba, Me, Mo, St, Lei, Gl, Ka (alles +)	/	Recent	Recent	/	/
2	1	1	1	ONWAAR	Laag	Recente laag	/	/	LIZWBR	ZaLe + Hk, Ba, Bot, Org (schelp)	/	Recent	Recent	/	/
3	1	1	1	ONWAAR	Laag	Recente laag	/	/	LIZWBR + GRGE	ZaLe + Za, Hk, Ba, Bot, Org (schelp)	/	Recent	Recent	/	/
4	1	1	1	ONWAAR	Laag	Recente laag	/	/	WIGR VL ZWBR	Za	/	Recent	Recent	/	/
5	1	1	1	ONWAAR	Laag	Recente laag	/	/	ORBR VL BR, ORBR	Za + St, Lei, Hk	/	Recent	Recent	/	Laag met grote bruine vlek.
6	1	1	1	ONWAAR	Laag	Uit boring 1. Mogelijk Romeinse laag met veel kalk en houtskoolspikkels	/	/	ZWGR	Le + Sp Hk (+), Ka (+), Gl (-), St (-)	/	Romeins	Romeins	/	/
7	1	1	1	ONWAAR	Laag	Recente laag	/	/	VL BRZW en WIGR	Za	/	Recent	Recent	/	/
8	1	2	1	ONWAAR	Laag	Recente laag = S1	/	/	ZWDOBR	Le + Sk, Hk, Ba, Me, Mo, St, Lei, Gl, Ka (alles +)	/	Recent	Recent	/	/
9	1	2	1	ONWAAR	Laag	Zwarte laag	/	/	DOZWGR	Le + Dp, Sp Hk, Ka (+)	/	Laat-Romeins/Vroeg ME	Laat-Romeins/Vroeg ME	/	/
10	1	2	1	ONWAAR	Weg of laag	Romeinse weg gemaakt uit versneden rund en varkenbeenderen (slachtafval)	/	/	LIBR	Org (bot) (+++)	N-Z	Romeins	Romeins	/	/
10b	1	2	1	ONWAAR	Weg of laag	Dunne laag van grijze mortel en silex, gelegen net onder S10	Mogelijk langwerpig	/	GR	Si + Gr Mo	N-Z	Romeins	Romeins	/	/
11	1	3	1	ONWAAR	Laag	Recente laag	Mogelijk langwerpig	/	BR VL GEOR	Le + Si, St, Ba, Hk, Vb le, Ka, Lei (alles +)	/	Recent	Recent	/	/
12	1	3	1	ONWAAR	Laag	Recente laag	/	/	BR VL GEOR en WI	Le, Za + Si, St, Ba, Hk, Vb le, Ka, Lei (alles +)	/	Recent	Recent	/	/

Spoornr	Laag	Werkput	Vlak	Gecoupeerd	Soort	Beschrijving	Vorm	Afmetingen (L x B x D (m))	Kleur	Samenstelling	Oriëntatie	Begin	Einde	Relaties	Opmerking
13	1	3	1	ONWAAR	Laag	Laag van Romeinse kuil	/	/	GEOR VL BR	Le + Sp Ka, Hk, Ba	/	Romeins	Romeins	/	/
14	1	3	1	ONWAAR	Laag	Laag van Romeinse kuil	/	/	BRGR	Le + WiGe KaMo, Si (++)	/	Romeins	Romeins	/	/
15	1	3	1	ONWAAR	Laag	Laag van Romeinse kuil	/	/	VL BR, OR, WIGR, LIBR	Le + Sp Ka, Ba, Hk, Bot	/	Romeins	Romeins	/	/
16	1	3	1	ONWAAR	Laag	Recente laag	/	/	GE VL WIGE	Le + Sp Ka, Hk (-)	/	Recent	Recent	/	/
17	1	3	1	ONWAAR	Laag	Recente laag	/	/	ZWBR VL WIGE	Le + KaMo, Hk, Ba, Sp Ka	/	Recent	Recent	/	/

Vondstnr	Volgnr	Werkput	Vlak	Spoor	Mat	Soort	Aantal	Fragm	Vorm	Begin	Einde	Opmerkingen
1	1 /	/		LV	MET	Koper	1	2	Onbekend	/	/	2 fragmenten van half bolvormig object met soort haak van binnen.
1	2 /	/		LV	MET	Zink	1	1	Munt	20e eeuw	20e eeuw	Zinken muntje België.
1	3 /	/		LV	MET	Koper	1	1	Munt	ME	POSTME	Koperen muntje.
1	4 /	/		LV	MET	Koper	1	1	Ringetje	/	/	Koperen ringetje.
1	5 /	/		LV	AW	STG	1	1	Bodemfragment kruik	1300	NT	/
2M	1 1	/		Boring 1	ORG	Monster met Hk	1	1	/	/	/	/
3	1 3	/		S15	AW	RW	1	1	Tongers rood	170nC.	230nC.	/
3	2 3	/		S15	AW	TR	1	1	Hoge beker afgeboord met hoge kerfbandzone	10vC.	150nC.	/
4	1 1	/		Boring 1	AW	Sigillata	1	1	Mortarium, DR45	170	230nC.	/
5M	1 2	/		S10	ORG	Bot	/	/	Varken en rund	/	/	Ingezameld botmateriaal: volume van 0,5m ² op 10cm dikte.

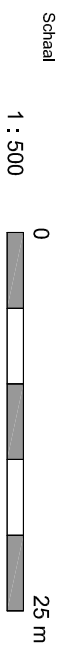
DSC-nummer	Soort opname	Werkput	Spoornummer	Beschrijving	Genomen uit	Opmerkingen
4258	Overzicht	1	/	/	NW	/
4260	Overzicht	1	/	/	NW	/
4261	Overzicht	1	/	/	NO	/
4262	Overzicht	1	/	/	NO	/
4263	Detail	1	S5	/	NO	/
4264	Detail	1	S5	/	NO	/
4265	Profiel	1	S1,3, 2,4, 5	NW profiel	ZO	/
4266	Profiel	1	S1,2, 3, 4, 5	NW profiel	ZO	/
4267	Profiel	1	S1,2, 3,4, 5	NW profiel	ZO	/
4268	Detail	1	S2,3, 4, 5	NW profiel	ZO	/
4269	Profiel	1	S1, 2, 7, 4, 5	ZW profiel	NO	/
4270	Profiel	1	S1, 2, 7, 4, 5	ZW profiel	NO	/
4271	Profiel	1	S1, 2, 7, 4, 5	ZW profiel	NO	/
4272	Profiel	1	S1, 2, 7, 4, 5	ZO profiel	NW	/
4273	Profiel	1	S1, 2, 7, 4, 5	ZO profiel	NW	/
4275	Profiel	1	S1, 2, 7, 4, 5	ZO profiel	NW	/
4276	Overzicht	2	/	/	ZW	/
4277	Overzicht	2	/	/	ZO	/
4278	Overzicht	2	/	/	ZO	/
4279	Profiel	2	S8, 9, 10	NW profiel	ZO	/
4280	Profiel	2	S8, 9, 10	NW profiel	ZO	/
4281	Profiel	2	S8, 9, 10	NW profiel	ZO	/
4282	Overzicht	2	S8, 9, 10, 10b	NW profiel en bodem	ZO	/
4283	Profiel	2	S8, 9, 10	NO profiel	ZW	/
4284	Profiel	2	S8, 9, 10	NO profiel	ZW	/
4285	Profiel	2	S8, 9, 10	NO profiel	ZW	/
4286	Profiel	2	S8, 9, 10	ZO profiel	NW	/
4287	Profiel	2	S8, 9, 10	ZO profiel	NW	/
4288	Profiel	2	S8, 9, 10	ZO profiel	NW	/
4304	Overzicht	3	/	/	NO	/
4305	Overzicht	3	/	/	NO	/
4306	Overzicht	3	/	/	NO	/
4307	Overzicht	3	/	/	NO	/
4308	Overzicht	3	/	/	O	/
4309	Profiel	3	S11, 12, 13, 14, 15, 17	NW profiel	ZO	/
4310	Profiel	3	S1, 11, 12, 13, 14, 15, 17	NW profiel	ZO	/
4311	Profiel	3	S1, 11, 12, 13, 14, 15, 17	NW profiel	ZO	/
4312	Profiel	3	S1, 11, 12, 13, 14, 15, 17	NW profiel	ZO	/
4313	Overzicht	3	/	Hoek met moederbodem doorsneden door lagen S14 en 15.	Z	/
4314	Profiel	3	S1, 11, 12, 13, 15, 16, 17	ZW profiel	NO	/
4315	Profiel	3	S1, 11, 12, 13, 15, 16, 17	ZW profiel	NO	/
4316	Profiel	3	S1, 11, 12, 13, 15, 16, 17	ZW profiel	NO	/
4317	Profiel	3	S1, 11, 12, 13, 15, 16, 17	ZW profiel	NO	/
4318	Profiel	3	S1, 11, 12, 13, 15, 16, 17	ZW profiel	NO	/
4319	Profiel	3	S1, 11, 12, 13, 15, 16, 17	ZW profiel	NO	/
4320	Boring	3	S15	Boring 1	/	/
4321	Boring	1	S6	boring 3	/	/
4369	Boring	1	S6	Boring 4	/	/
4370	Detail	2	S10	Beenderenlaag	ZW	/
4371	Detail	2	S10	Beenderenlaag	ZW	/
4372	Detail	2	S10	Beenderenlaag	ZW	/



TO-13-AS
TONGEREN
ASTRIDLAAN

Onderwerp 24 april 2013

Overzichtsplan



Legende

- Proefput Absolute hoogte (in m TAWV)
- Toekomstige kelder
- Toekomstige kruipkelder



Onderzoeksgebied

Astridlaan



TO-13-AS
TONGEREN
ASTRIDLAAN

Onderwerp

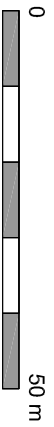
Overzichtsplan

augustus 2013

Legende

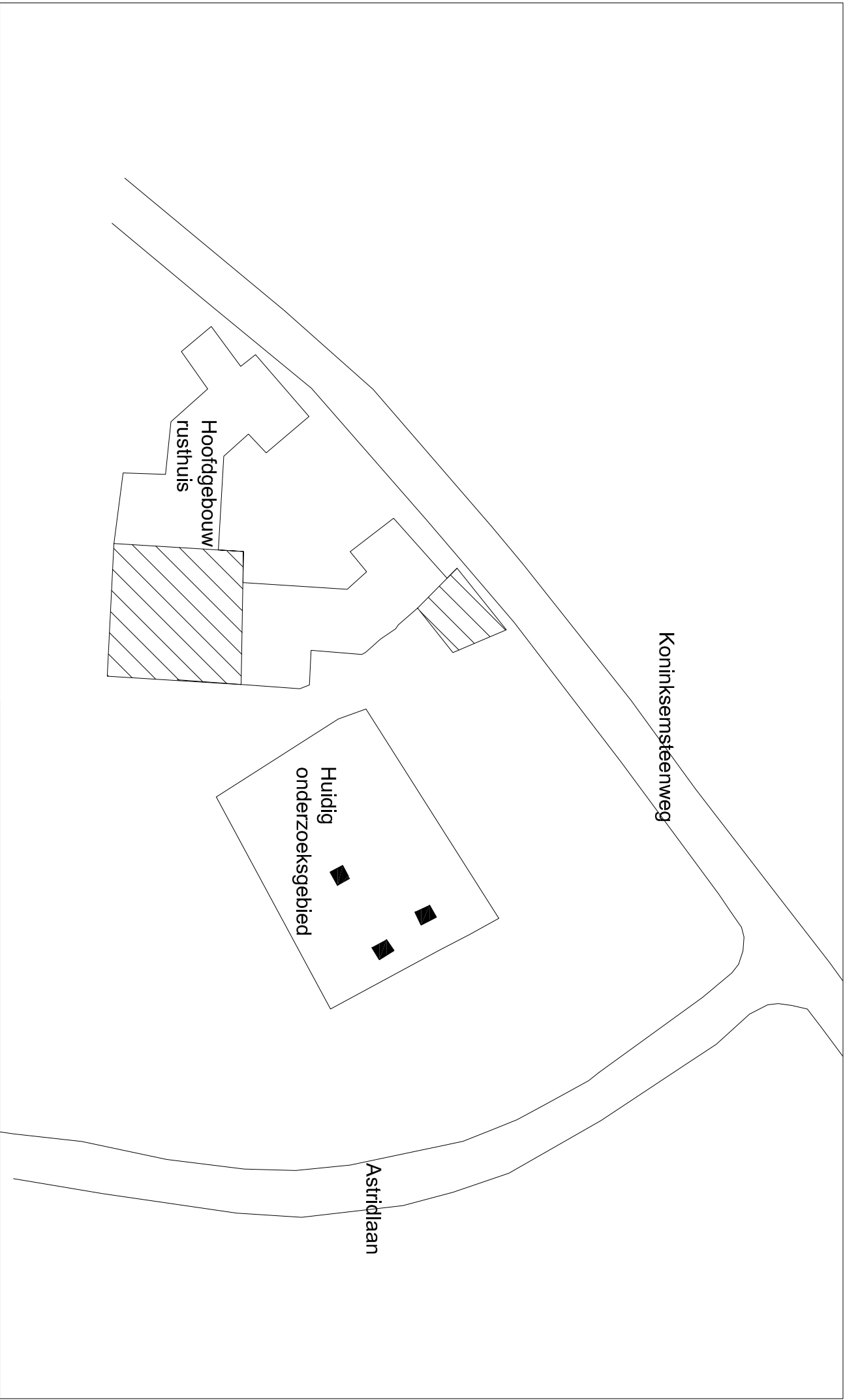
Schaal

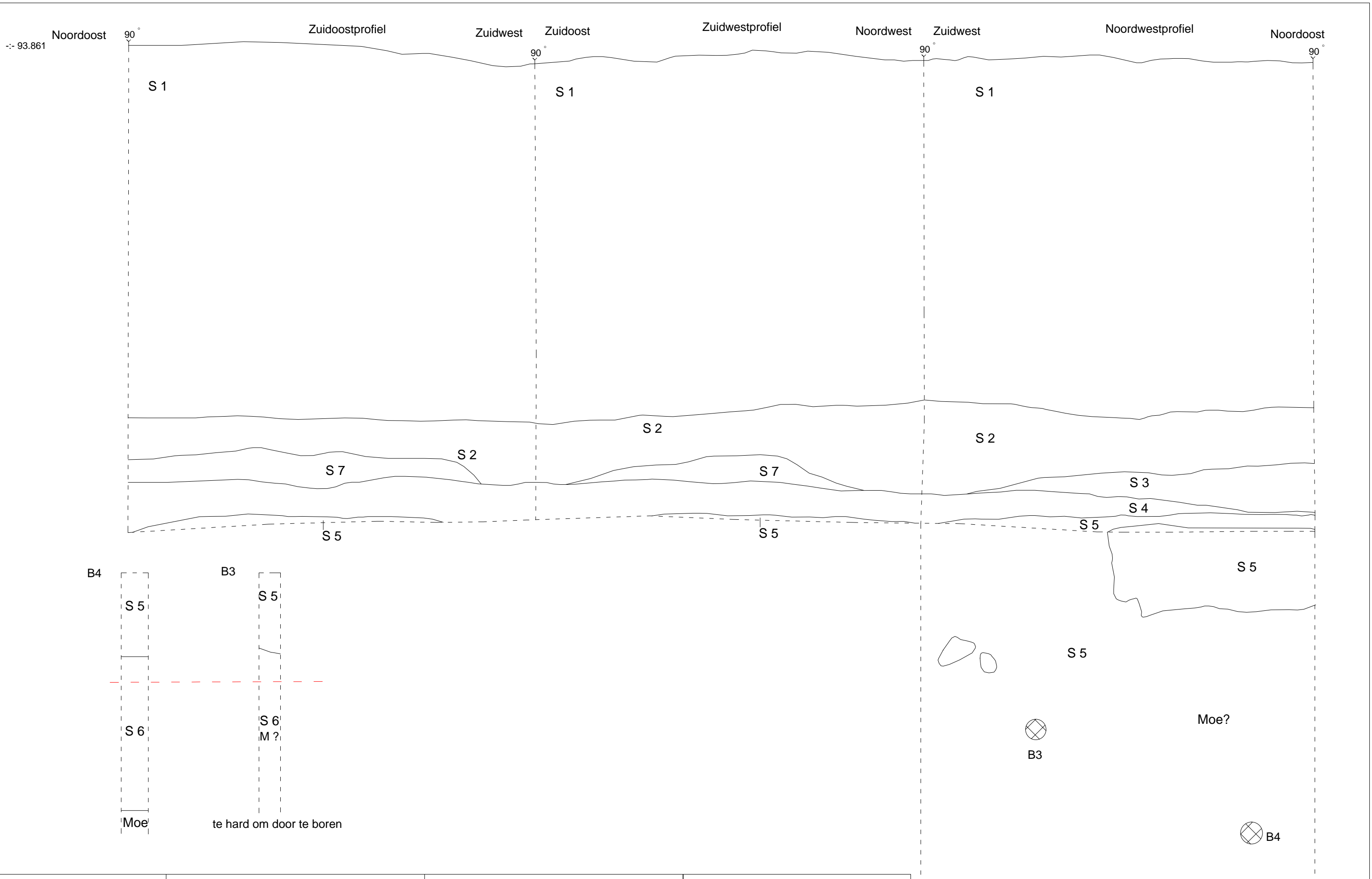
1 : 1000







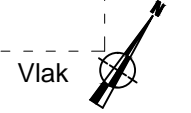
Proefput

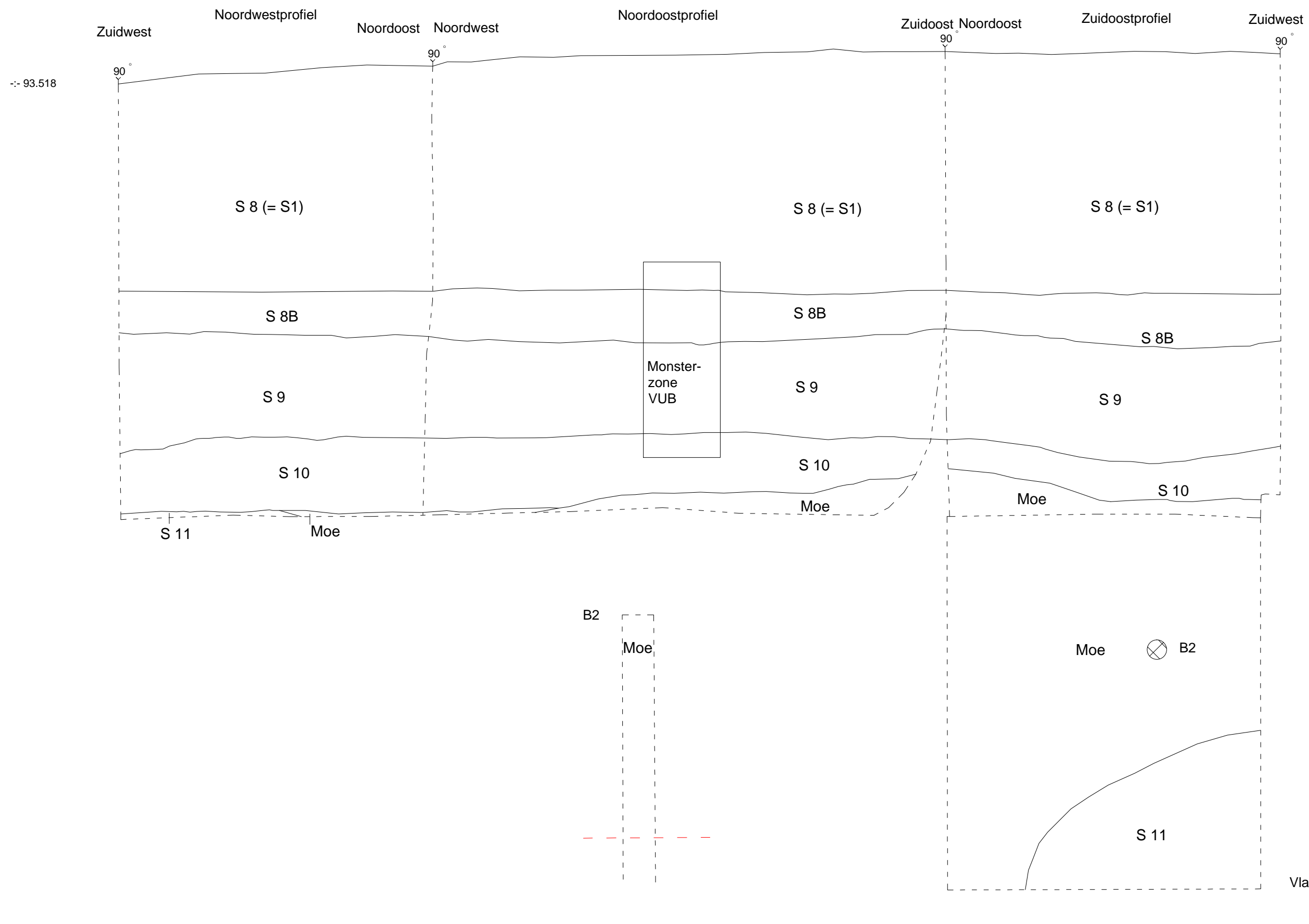
Onderzoeksgebied IAP buitendienst 2000





 TONGEREN Astridlaan	Onderwerp	Datum	Legende -:- 33.508 Absolute hoogte (in m TAW) Moe Moederbodem - - - - - Grenzen profielputten  B3 Boring  Verstoringsdiepte
	Profielen proefput 1 24 april 2013		
Schaal	1 : 20 		

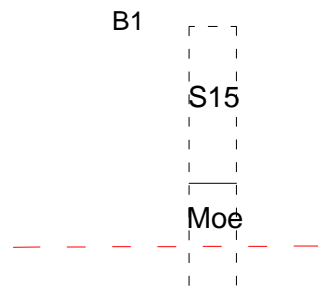
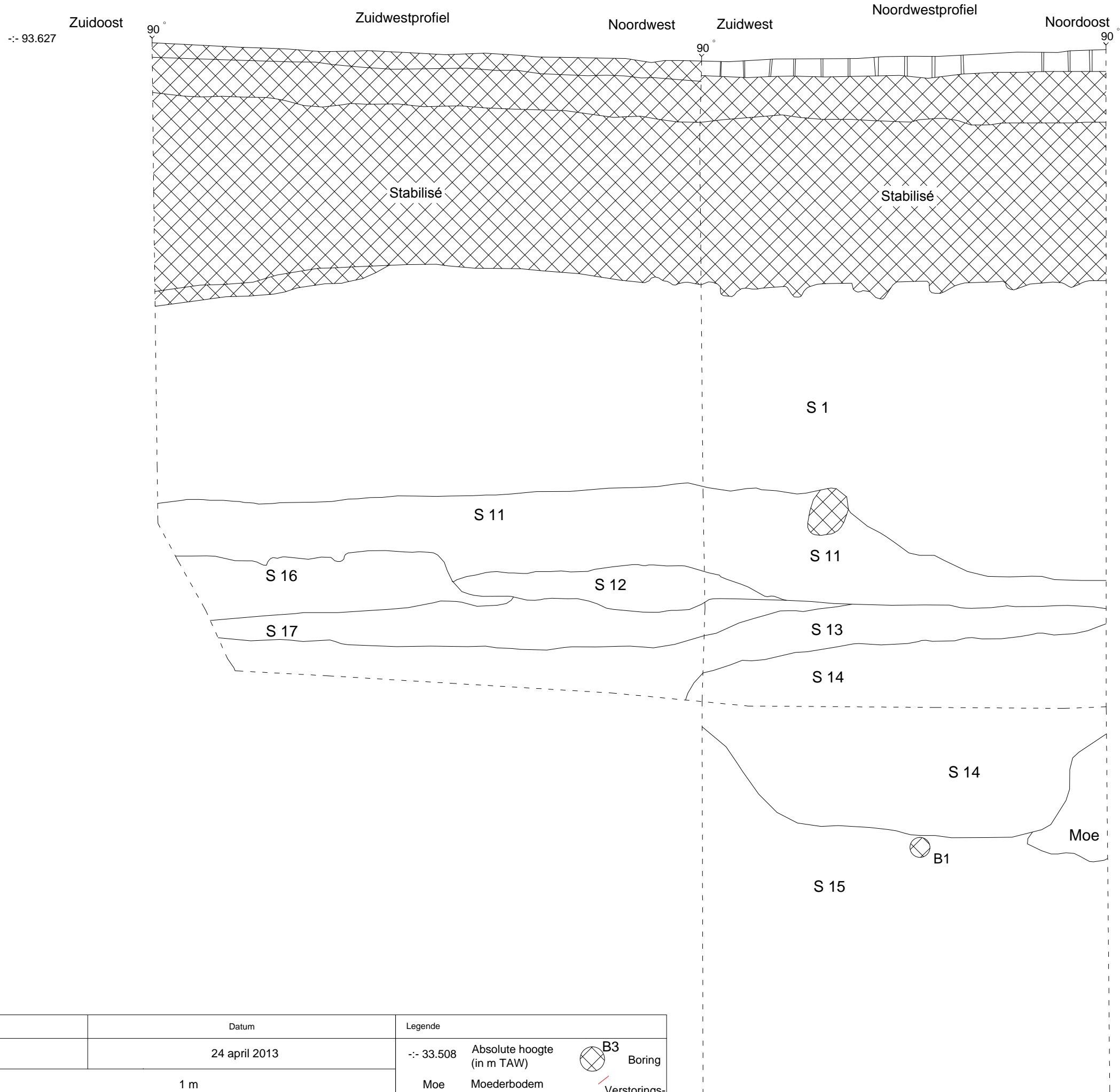




TO-13-AS
TONGEREN
 Astridlaan

Onderwerp	Datum
Profielen proefput 2	24 april 2013
Schaal	0 1 m
1 : 20	

Legende	
--:-- 93.518	Absolute hoogte (in m TAW)
Moe	Moederbodem
- - - -	Grenzen profielputten
	B3 Boring
	Verstoringsdiepte



TO-13-AS
TONGEREN
 Astridlaan

Onderwerp	Datum
Profielen proefput 3	24 april 2013
Schaal	0 1 m
1 : 20	

Legende	
-: 33.508	Absolute hoogte (in m TAW)
Moë	Moederbodem
- - -	Grenzen profielputten
	B3 Boring
	Verstoringsdiepte



